

Vårt Falun

SÅ FÅR DU
JULEN
ATT GÅ IHOP

PÅ LIKA
VILLKOR

JÄMSTÄLLDHETS-
MÄRKTA SKOLOR

En andra

TEMA: PÅ FLYKT

chans

ÅRETS
KULTUR
KOMMUN
2015
FALUN

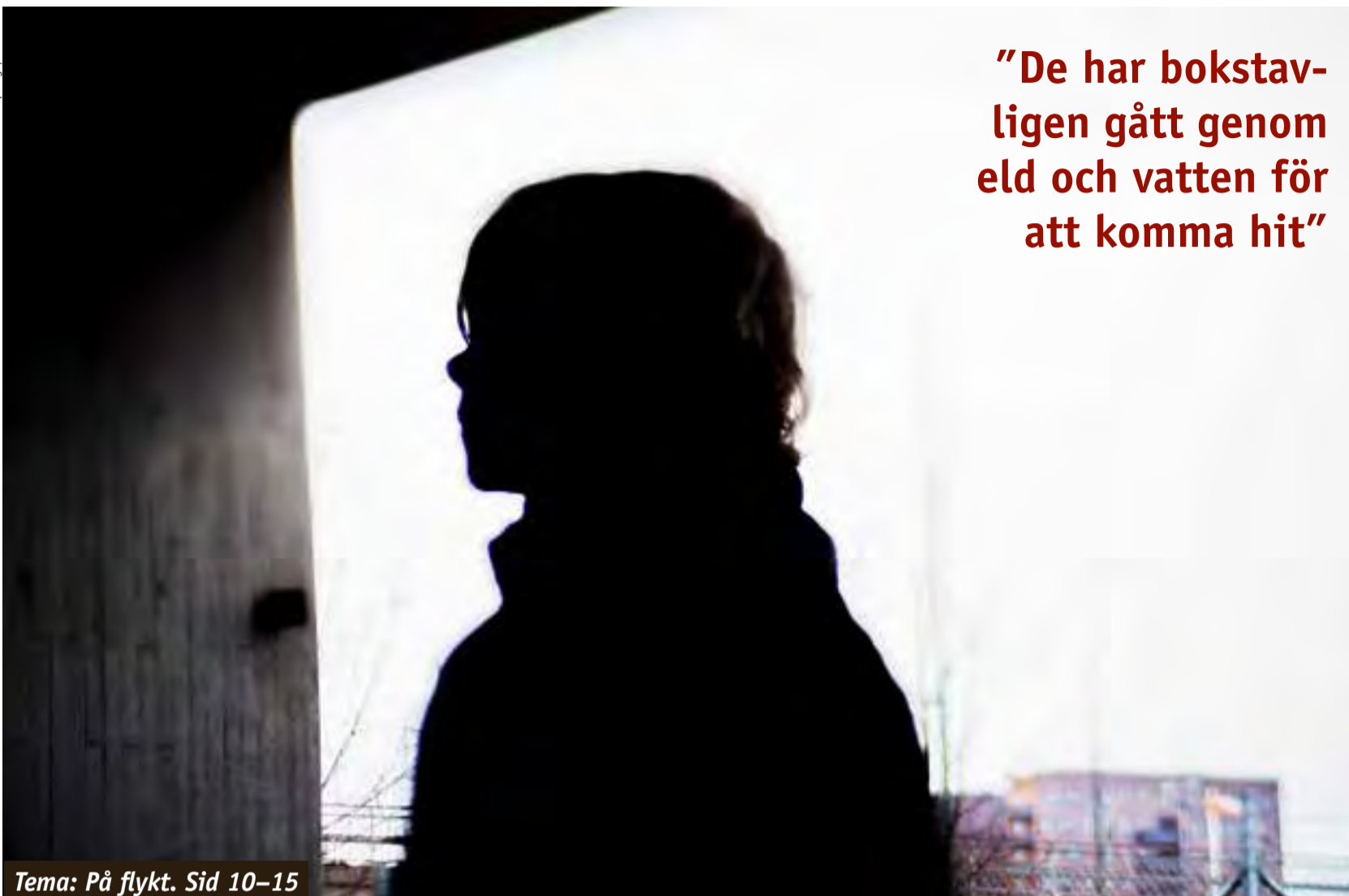

VAD HÄNDER 2016?

FALUN

/I detta nummer

Foto: Apelöga/Scandinav

”De har bokstavligen gått genom eld och vatten för att komma hit”

Tema: På flykt. Sid 10–15

Foto: Agneta Barle

På lika villkor. Sid 6

Foto: Jesper Molin/Scandinav

Fixa julbudgeten. Sid 19

Foto: Kerstin Lundin

Återvinning – så funkar det. Sid 16

Foto: Ulf Palm

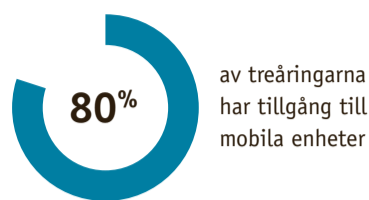

Resecentrum väcker frågor. Sid 18

Foto: Ewa Brobäck

Nytt vård- och omsorgsboende. Sid 8

Du gillar väl Falu kommun?

I dag ägnar svenskarna cirka 70 procent av sin tid på internet åt sociala medier. Facebook dominerar, men Instagram växer mest och ökar även bland äldre. – Sociala medier, då främst vår Facebooksida, är enormt viktiga för oss i dialogen med medborgarna, säger Niklas Lind, kommunikationschef.

TEXT: Camilla Sandy.

SOCIALA MEDIER/ Det handlar om att göra kommunen mer tillgänglig, att ha en dialog med kommuninvånarna och att synas och finnas där folket redan är. I dag finns informationen oftast inte längre bort än den smarta mobilen i fickan.

– Facebook kan jämföras med ett personligt vardagsrum. Du har valt att få information från oss via dem och hänger med oss när det passar dig. Om en kris skulle uppstå blir Facebook en av våra viktigaste kanaler för att nå ut snabbt. Vi har märkt redan nu att flyktingsituationen skapat stort engagemang och vi har kunnat sprida viktig information smidigt via vår Facebookkanal, säger Niklas Lind.

Ett större Falun

Kommunens sociala medier har även stor betydelse på andra plan. Till exempel att sprida bilden av visionen, ett större Falun, och visa upp Falun som en plats där det alltid är liv och rörelse. I dagsläget har Falu kommun konton på bland annat Facebook, Instagram, Twitter, YouTube och LinkedIn. Alla kanaler har olika syften. På exempelvis Twitter är

70 procent av vår digitala tid ägnas åt sociala medier. Falu kommuns kanaler på bland annat Facebook, Twitter och Instagram blir allt viktigare för att kunna ha en tät dialog med medborgarna och snabbt få ut och sprida information.

målgruppen främst lokal media, politiker och opinionsbildare. På Instagram är det medarbetarna ute i organisationen som ansvarar för kontot en vecka i taget och visar upp sin jobbvardag.

– Tanken med det är att få fler medarbetare delaktiga i kommunikationsarbetet och visa upp vår breda verksamhet. Kanske är nästa steg att låta kommuninvånarna själv ta hand om kontot och visa upp sin bild av Falun och på så sätt skapa engagemang och även locka hit potentiella inflyttare, säger Niklas Lind.

Smidigt att svara

Att visa delar av den vardagliga verksamheten, marknadsföra evenemang och aktiviteter som man kanske annars inte tänker på är en av fördelarna med sociala medier. En annan är att ta emot meddelande, synpunkter och frågor på ett smidigt sätt.

– Ibland verkar det vara enklare att ge kommunen tips eller kritik via meddelanden på sociala medier vilket är en stor fördel och ger oss möjlighet att svara snabbt och reda ut eventuella missförstånd, säger Niklas Lind.

Möjligheterna med sociala medier är stora och undersökningar visar att dess betydelse växer hela tiden. Däremot kan de olika kanalerna skifta.

– För vår del gäller det att hänga med i svängarna. Vi måste finnas där medborgarna finns och kommunicera med dem på deras villkor. Att ha tillgång

direkt till Faluborna via mobilen är en enorm fördel och jag ser gärna att våra kanaler blir ännu större och viktigare. I dag har vi över 3 500 som följer oss på Facebook men vi vill bli fler. Gillar du inte Falu kommun redan, gå in och gör det och bjud in vänner och bekanta som du ser kan ha nytta av att följa oss, säger Niklas Lind.

Personlig och fysisk kontakt viktig

Sociala medier i all ära. Det finns fortfarande de som inte använder sig så mycket av internet och ännu mindre av sociala medier. Därför är det fortfarande viktigt för kommunen med fler kanaler för att nå ut till Faluborna. Som till exempel med tidningen Vårt Falun som du nu läser.

– Att kunna ringa hit, besöka oss och ha personlig kontakt är så klart grundläggande och självklart finns vi tillgängliga även på de sätten för våra medborgare. Inte minst i och med uppstarten av kontaktcenter, säger Niklas Lind.

Faluns kontaktcenter startar upp under sommaren 2016 och kommer att ge mer och bättre service till Faluborna. Det blir både en fysisk mötesplats och stället dit du ringer för att få kontakt med kommunen och hjälp med olika frågor. ■

- Facebook:** Falu kommun
- Twitter:** @Falu_kommun
- Instagram:** falukommun

/Fakta

Instagram ökar mest
Instagram har ökat sina användare från 16 procent 2013 till 28 procent 2014 och 40 procent 2015.

Twitter
På Twitter är det dubbelt så många som följer än som aktivt deltar. Fler män än kvinnor använder kanalen vilket är ovanligt i sociala medier.

Pensionärer och sociala medier
De tre senaste åren har andelen av befolkningen från 12 år och uppåt som har tillgång till internet ökat från 89 till 91 procent. Bland pensionärerna har tillgången ökat mer, från 78 till 88 procent för yngre pensionärer (66–75 år) och från 39 till 47 procent bland äldre (76+). Bland internetanvändarna över 66 år är 70 procent dagliga användare. Motsvarande siffra för alla internetanvändare är 86 procent. När pensionärerna väl har börjat använda internet blir det alltså för de flesta en självklar del av vardagen.

Hashtag Falu kommun
När du hashtaggar något, alltså sätter symbolen # framför, har du gjort ordet till en sökbar länk. Klickar du på ett sådant flöde på exempelvis Twitter kommer du till en kategori där det enbart pratas om det ämnet. Som #bokmässan eller #melfest15. I Falun jobbar vi mycket med #ettstörrefalun och med inlägg med #falukommun hittar kommunikationskontoret ditt meddelande via sin sociala medier-bevakning.

Källor: Soi2015, Svenskarna och internet, Poi2014, pensionärerna och internet, Orvest Konsument 2015.

Foto: Niklas Lind

Men först, låt oss ta en selfie. Kommunikationschef Niklas Lind, här utanför sin arbetsplats i Rådhuset, ser kommunens Facebooksida som ett viktigt sätt att kommunicera med Faluborna.

Här kan du se alla **aktuella planer** och **byggprojekt** i Falu kommun. Mer information hittar du på falun.se. Har du frågor är du välkommen att kontakta miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningen, tfn 023-830 00.

Mycket på gång i Falu kommun

/PLANER

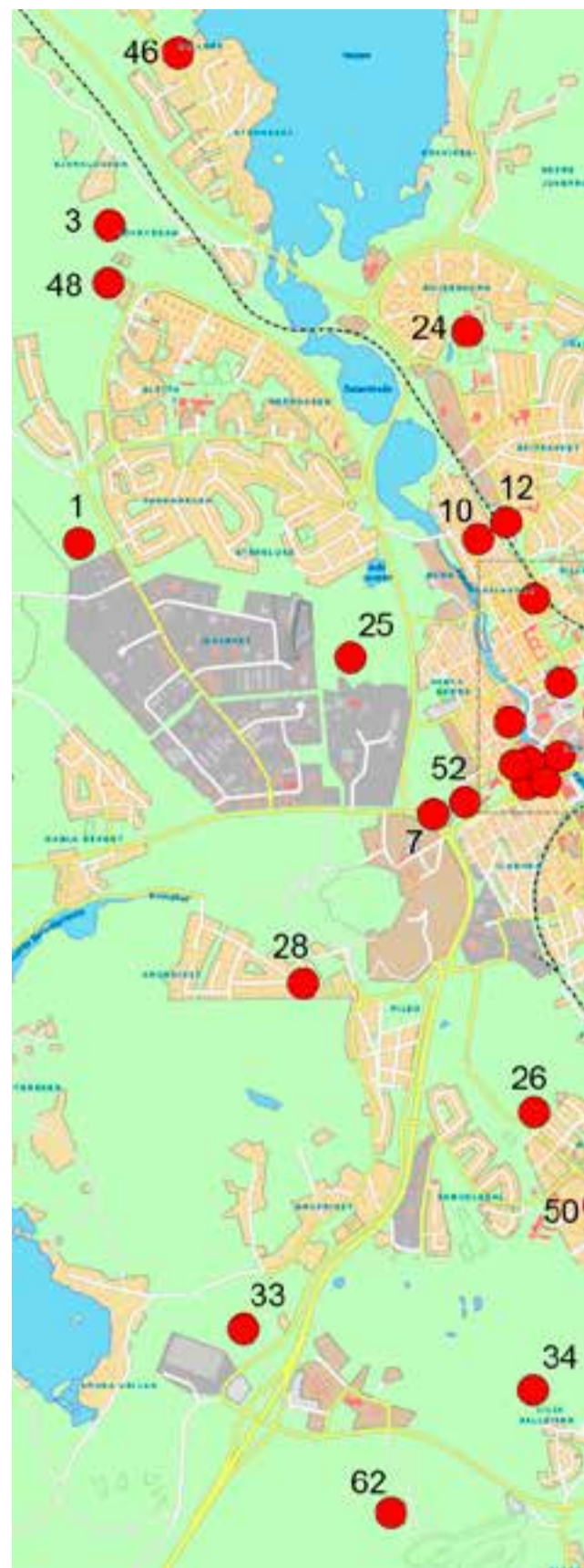
- 1 **Ingarvet.** Planläggning för utökning av Ingarvets industriområde.
- 2 **Svärdsjögatan.** Planläggning för bostäder
- 3 **Herrhagen-Björklunden.** Planläggning för småhustomter.
- 4 **Tallbacksvägen.** Planläggning för bostäder.
- 7 **Hanröleden.** Planläggning för omvandling till livsmedelsbutik.
- 8 **Högboområdet.** Planläggning för nya bostäder på Högbo.
- 9 **Främby Udde resort.** Planändring för bl.a. hotell.
- 10 **Östanfors.** Områdesbestämmelser för trädstadsdelen.
- 11 **Kv Teatern.** Planläggning för bostäder.
- 12 **Norra Järnvägsgränd.** Planläggning för bostäder.
- 13 **Västra Hosjö.** Planläggning för trafikplats och cykelväg.
- 15 **Jugansbo i Vika.** Planläggning för småhustomter.
- 16 **Kv Gamla Bergsskolan.** Utveckling av kvarteret med kopplingar till Södra centrum.

- 18 **Kv Posten.** Planläggning för bostäder.
- 21 **Nordvästra delen av Myran.** Planläggning för verksamheter och bostäder.
- 22 **Myran.** Planläggning för verksamheter på Myran.
- 23 **Kungsgårdsvägen.** Nytt bostadsområde.
- 24 **Britsarvsskolan-Tegelbruksskolan.** Planläggning för vårdboende m m.
- 25 **Syrafabriksområdet.** Planläggning för nya verksamheter.
- 26 **Zinkstigen/Nedre Gruvrisv.** Planläggning för småhustomter.
- 28 **Krondiket.** Planläggning av del av Krondiksvägen.
- 30 **Linghedsskolan m.m.** Planändring.
- 31 **Östra Främby.** Planläggning för bostäder.
- 32 **Storgårdsvägen Bjursås.** Planläggning för bostäder.
- 33 **Västra Tallen.** Planläggning för verksamhetsmark.
- 37 **Kv Rödbro.** Planändring för bostäder.
- 42 **Stabergsviken.** Planläggning för småhusområde.
- 46 **Gullnäsgränd.** Planläggning för småhus.
- 54 **Stora Källviken.** Planläggning för småhusområdet.

- 55 **F d Sankt Örjans kapell.** Planändring för verksamheter.
- 56 **Sundborns centrum.** Planändring bostäder, skolan och lokaler.
- 58 **Lugnet, norr om Järlinden.** Planläggning för lodgeboende.
- 61 **Strandvägen.** Planläggning för bostäder.
- 62 **Källviksberget.** Planläggning för småhusområde.
- 63 **NV Lugnet.** Planläggning för verksamheter.

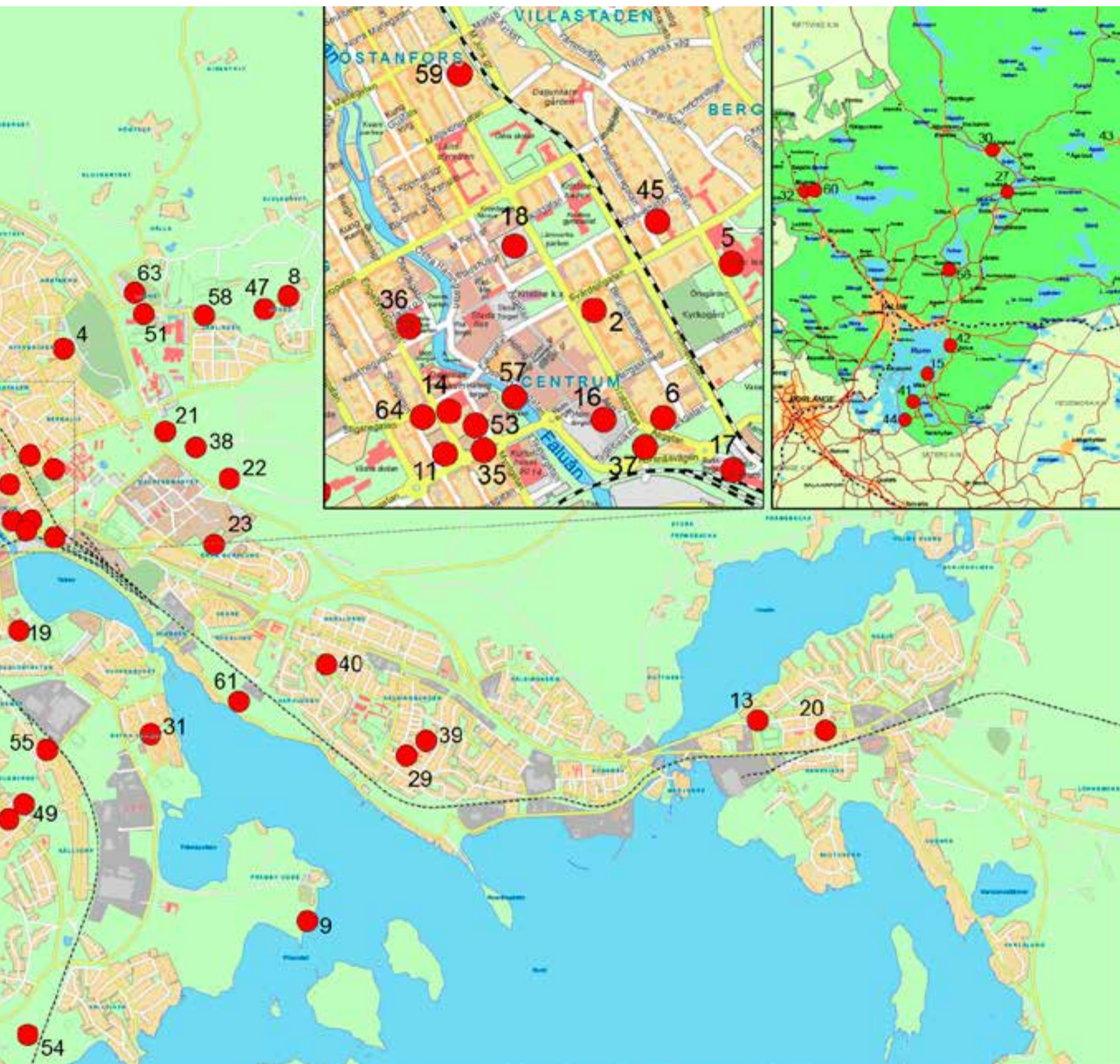
/BYGGPROJEKT

- 5 **Vasagatan.** Byggnation av ambulansstation.
- 6 **Parkgatan/Bergmästaregatan.** Inredning av vindsvång.
- 14 **Kv Västra Falun 11-13.** Nybyggnad av flerbostadshus, 25 lgh.
- 19 **Sturegatan norr om Kopparvallen.** Byggnation av bostäder.
- 20 **Mjölmarvägen.** Ombyggnad av bostadshus.
- 29 **F d Hälsingårdsskolan.** Rivning av delar av f.d. skolan och nybyggnad av vård- och omsorgsboende.
- 34 **Lilla Källviken.** Utbyggnad av gator och försäljning av småhustomter samt nybyggnad av parhus och förskola.
- 35 **Kv Västra Falun 4.** Nybyggnad av flerbostadshus, 21 lgh.
- 36 **Polishuset.** Ombyggnation.
- 39 **Fd Hälsingårdsskolan.** Nybyggnad av flerbostadshus, Bovieran, 48 lgh.
- 40 **Kopparvägen.** Nybyggnad av grupp-bostad.
- 43 **Jädraås vindkraft-park.** Etablering av vindkraftsanläggning.
- 45 **Valhalla.** Ombyggnad av f.d. skola till kontor.
- 47 **Högbo.** Ombyggnad av fastighet till flerbostadshus.
- 48 **Herrhagen.** Projektering av gator och ledningar pågår. Utbyggnad vintern 2015/2016. Försäljning av småhustomter 2016.
- 49 **Galgberget.** Byggnation av flerbostadshus, Kopparstaden.
- 50 **Galgberget.** Byggnation av flerbostadshus, Guldstigen Fastigheter AB.
- 51 **Lugnet.** Nybyggnad av ishall.
- 53 **Myntgatan.** Byggnation av nöjesanläggning i kv Västra Falun.
- 59 **Trotzgatan 48.** Nybyggnad av radhus och flerbostadshus.
- 60 **Bjursås.** Nybyggnad av skola.

/ÖVRIGT

- 17 **Resecentrum.** Markarbeten återstår.
 - 27 **Borgärdet.** Utveckling av Borgärdets centrum. Planläggning för tankstation.
 - 38 **Myran.** Våtmarksprojekt.
 - 41 **Herrgårdsviken.** Utbyggnad av allmänt va-nät 2014-2016. Upphävande av detaljplan.
 - 44 **Länsbodarna.** Utbyggnad av allmänt va-nät 2013-2015. Upphävande av detaljplan.
 - 52 **Hyttgårdsparken.** Utökning av skateparken, utbyggnad påbörjas 2016.
 - 57 **Årummet.** Planering och projektering pågår.
 - 64 **Stigaregatan/Falugatan.** Projektering för cykelväg.
- PÅ GÅNG ÄR ÄVEN:**
Fördjupade översiktsplaner, Falu tätort och Varpan, delar av landsbygden och Runn.

53 Snart startar byggandet av nöjespalatset

För en tid sedan blev det klart att det ska byggas ett stort ineställe på Myntgatan i Falun. Rättvik Bowling & Krog tillsammans med flera lokala finansiärer investerar 65 miljoner kronor i det som inom ett par år ska bli Falun Bowling & Krog.

– Det känns helt fantastisk att det nu blir verklighet, säger Robin Sjöblom, vice vd, Rättvik Bowling & Krog.

BILD: Scheiwiller Svensson Arkitektkontor AB.

■ **BYGGA/** Företaget har under flera år haft möjligheten att köpa en tomt på Myntgatan och nu sjösätts de storslagna planerna. Kommunen säljer marken via bolaget Västra Falun men är i övrigt inte inblandad i projektet. När allt är klart kommer lokalerna att innehålla bland annat bowlingbanor, restaurang och nattklubb. Affärsidén är att det ska finnas något för samtliga smaker och åldrar.

– Det blir enormt brett och det ska bli ett ställe för alla, säger Robin Sjöholm.

Markarbetena planeras att starta redan i år och i september 2017 blir det invigning. Företaget uppskattar

personalbehovet i Falun till cirka 15 heltidstjänster.

– Jag tror att den här relativt stora satsningen kan vara en motor att fylla boenden och fylla andra krogar. Jag tror att många kommer att besöka andra krogar för att senare på kvällen till exempel gå till den här anläggningen. Vi tycker att vi behöver dem, jag hoppas att de känner lika om oss, säger Torbjörn Wallin, styrelseordförande i Rättvik Bowling & Krog.

På lika villkor

– ETT KONCEPT SOM GER RESULTAT

Södra skolan och Aspeboda skola är **jämställdhetsmärkta**. Det innebär att all pedagogisk personal, inklusive rektor, har gått utbildningen På lika villkor och arbetar genusmedvetet. Med fördjupad kunskap om jämställdhet och nya insikter om flickors och pojkars villkor i skolan får man helt enkelt ett annat förhållningssätt i jobbet.

TEXT OCH FOTO: Agneta Barle

■ **SKOLA/** I läroplanen står att förskolan och skolan har ett ansvar för att motverka traditionella könsroller. Alla barn ska ha samma möjligheter att utveckla förmågor och intressen oberoende av vilket kön de har. Men i Falun finns några skolor som dessutom är jämställdhetsmärkta. Där pågår ett medvetet arbete för likabehandling.

En eldsjäl började

På lika villkor är ett program för kompetensutveckling som långsiktigt vill förändra synen på könsroller och könsroller för flickor och pojkar i skolan. Det var pedagogen Rita Liedholms idé och 1994 sökte och fick skolförvaltningen EU-medel för att jämställdhetsmärka skolor i kommunen.

Trygg arbetsmiljö

I årskurs 6 klassrum sitter Tuva Gabrielsson, Mattias Wegblad och Luwanding Sätterström och pratar om sin skola. Färgglada lappar på väggen visar diskussionsämnen som fördomar, maktlekar och trivsel. Tuva och Mattias har gått på Södra skolan alla år, Luwanding kom i femman.

– Jag känner mig tryggare här, säger hon. Lärarna lyssnar på mig om jag behöver ta upp någonting viktigt.

– Om vi tycker något är orättvist pratar vi

Tuva Gabrielsson, Mattias Wegblad och Luwanding Sätterström känner att deras åsikter räknas. I klassrummet sitter diskussionsämnen på väggarna.

med läraren direkt och så löser vi det tillsammans i klassen, säger Mattias.

Utanför viner fotbollen förbi fönstret. Numera spelas det boll på bestämda platser så ingen riskerar att få en boll i huvudet. Tidigare var det väldigt många killar som tog väldigt mycket plats med sitt fotbollsspelande. Efter diskussion i klasserna enades man om en kompromiss som alla var nöjda med.

– Vi använder våra veckovisa klassråd till att diskutera sådana frågor, säger Inga-Lill Lundvik.

Jämställdhetsmärkta förskolor och skolor 2015:

- Förskolan Kantarellen
- Slätta förskola
- Södra skolan
- Aspeboda skola
- Bjursås skola 7–9

Inga-Lill är deras lärare och har arbetat som genuspedagog och handledare ända sedan På lika villkor började. Hon säger att förhållningssättet mellan alla på skolan blir ett annat på en jämställdhetsmärkt skola.

– Ni lärare bryr er och vill verkligen veta vad eleverna tycker, säger Tuva. Det är kul att få vara med och bestämma.

– Det är ett demokratiskt arbetssätt som Tuva beskriver, säger Inga-Lill. Då kan alla ta plats och vara med och påverka.

Långsiktigt och regelbundet

På lika villkors handlingsplan måste hållas levande och användas i all verksamhet. Arbetsmetoden handlar om långsiktighet, att man har en handlingsplan med uppsatta mål, att personalen har regelbundna uppföljningsmöten med jämställdhet på dagordningen.

– Man måste hela tiden uppdatera sin kunskap, säger Inga-Lill. Vi är alla fyllda av fördomar som vi måste jobba med. Tar du av dig genusglasögonen hamnar du lätt i gamla könsroller.

Lotta Arenvall, rektor på Södra skolan sedan 2012, gick kursen för två år sedan. Eftersom skolan är jämställdhetsmärkt måste hon också utbildas sig.

– Jag ville väl tro att jag var fördomsfri,

Olivia, Selma, Loka, Liam och Týr i åk 2, Aspeboda skola ger varandra fotvårdsbehandling.

men det var jag inte! Det blev verkligen en ögonöppnare för mig. Jag är stolt över att vår skola är jämställdhetsmärkt. Det gör faktiskt skillnad.

Envisa könsmarkeringar

Veronica Åkerblom är förskollärare för F-klassen på Aspeboda skola. Hon har också varit med från start.

– Alla på skolan är utbildade men personalen på förskolan är ny och har inte gått På lika villkor. Det märks direkt på barnen när de kommer över till skolan. Med sig i ryggsäcken har de bestämda åsikter om vad killar och tjejer gör och inte gör, vilka färger som gäller och så vidare. Och vi som trodde att vi hade fått bort det! Vi vill att alla barn ska känna sig trygga i sin identitet, klä sig som de vill i vilka färger och mönster de vill.

Barn idag överskölsjs med bilder som ofta förstärker gamla könsroller med passiva flickor och aktiva pojkar. Detta jobbar pedagogerna mycket med. De väljer andra bilder på brev hem till föräldrarna, de synar skolböckerna och tar diskussioner i klassrummet om fördomsfulla uttryck och bilder.

Styrstam och kråkbo

En förebild för På lika villkor var Gertrud Åström, som bland annat arbetat med den

”Jämställdheten är grunden och dörröppnaren för allt annat likabehandlingsarbete”

Jessica Wide (S) ordförande i barn- och utbildningsnämnden.

statliga Jämställdhetspolitiska utredningen. Henne kommer även Jessica Wide (S), ordförande i barn- och utbildningsnämnden in på.

– Gertrud Åström talar om det offentliga, demokratiska styret som ett träd, med en stam som styrkedjan går igenom, i båda riktningarna. Det sämsta man kan göra är att låta jämställdheten eller miljöarbetet bli tillfälliga ”kråkbon” på trädets grenar. På lika villkor-arbetet måste in i själva styrstammen och styrkedjan, annars riskerar det att rensas bort.

Dags för På lika villkor 2.0

Jessica Wide, som också sitter ordförande i bedömningsgruppen för På lika villkor, tror det är dags för en utvärdering. Allt som är personknutet riskerar att tappa kraft med tiden. Många skolor och förskolor har en grundkompetens. Dagsläget kräver mer än någonsin lika behandling av alla barn, oavsett könstillhörighet och etnicitet.

– Jag tror det är dags för en På lika villkor 2.0, en uppdaterad version som utgår från verksamheternas behov. Min målsättning är att få in På lika villkor-arbetet i den demokratiska styrkedjan. Ska man få kraft i allt likabehandlingsarbete är jämställdheten grunden och dörröppnaren för allt annat. ■

ENERGISNÅLA HYRESRÄTTER PÅ GALGBERGET

Det råder stor efterfrågan på villatomter, bostadsrätter och hyreslägenheter i Falun. På Glimmerstigen på Galgberget har det kommunala bostadsbolaget Kopparstaden nu börjat förbereda för tre hus med totalt 71 hyresrätter.

3D-BILD: Kopparstaden

■ **BOSTAD/** – Just nu pågår markarbeten för själva vägen Glimmerstigen där man drar fram serviceledningar för vatten, avlopp, dagvatten, el och fiber, säger Elke Herbst, marknadschef på Kopparstaden.

Faluns politiker är eniga om att fler bostäder behövs. Det finns även upptaget i Falu kommuns budget att det ska byggas 200 nya bostäder per år, varav 100 ska vara hyresrätter. I den gemensamma översiktplanen för Falun och Borlänge, står det att Falun ska växa både utåt och förtäta inåt.

– Faktum är att vi nu har efterfrågan på lägenheter i alla våra områden, säger Elke Herbst.

Koncepthus

På Glimmerstigen har Kopparstaden valt att satsa på så kallade koncepthus som upprepas i flera projekt, därmed är byggkostnaden lägre. Husen är klassade som lågenergihus vilket innebär att de förbrukar 20 procent mindre energi än vad som fastställts i Boverkets byggregler.

– Vi har provat att handla ett koncepthus genom ett ramavtal med fastställd prissättning. Dessutom är de flesta lägenheterna yteffektiva, det vill säga att ytan är förhållandevis liten, men väl använd i förhållande till antal rum och funktioner. Med ytsmå lägenheter kan månadshyrorna sättas på en rimlig nivå, säger Elke Herbst.

Lägenheterna kommer att vara 1–4 rum och kök i storlekarna 36–98 kvadratmeter. De beräknas vara inflyttningsklara våren 2017.

Enhetscheferna Anna Larstedt och Barbro Norman ser fram emot flytten till det nya boendet i Hälsninggården, som kommer att ske i vår.

Ett nytt vård- och omsorgsboende växer fram bredvid den nedlagda skolan i Hälsinggården.

Nya vård- och omsorgsbo

HEMTREVLIGT OCH HÖGTEKNOLOGISKT I HÄLSINGGÅRDEN

I Hälsinggården växer just nu ett demensanpassat vård- och omsorgsboende fram. Inflyttningen är beräknad till våren 2016. – Vi som ska jobba här har varit med i planeringen ända från början, berättar enhetscheferna **Anna Larstedt** och **Barbro Norman**.

TEXT OCH FOTO: Ewa Brobäck

■ **OMVÅRDNAD/** Anna Larstedt och Barbro Norman arbetar idag som enhetschefer på servicehuset Smedjan som ligger på Järnet. I vår flyttar de in i det nybyggda boendet på Blockhusvägen 3 med sin personal och sina boende, något som båda välkomnar och ser fram emot. Smedjan, där de arbetar idag, ligger i ett vanligt hyreshus som är slitet och tungarbetat.

– De nya husen i Hälsinggården blir inte bara fräschare och mer lättarbetade. Deras utformning kommer också att påverka vår verksamhet på ett positivt sätt. De boende och personalen kommer närmare varandra och miljön blir trygg och hemlik, berättar de.

Öppen spis och trädgård

Det nya vård- och omsorgsboendet består av fyra huskroppar i två plan. Totalt byggs 48 lägenheter fördelade på sex avdelningar. Bygget sker med miljövänliga material, till stor del i trä, som en del av Faluns träbyggnadsstrategi.

– Det blir även en del trä inne i lokalerna, dessutom får vi en öppen spis i ett av gemensamhetsutrymmena, berättar Anna Larstedt som har haft möjlighet att titta in i husen under byggtiden.

Utomhusmiljön kommer också att bli ett lyft jämfört med hur det är idag på Smedjan.

– Så småningom kommer en staketomgärdad trädgård att anläggas alldeles utanför och

Vård- och omsorgsboenden i kommunens regi

- Lyssfallet, Enviken
- Källgården, Svärdsjö
- Risholmsgården, Danholn
- Korsnäs, Korsnäs
- Lustigknopp, Lustigknopp
- Smedjan, Järnet
- Gruvrisgården, Gruvriset
- Kårebacken, Gruvriset
- Herrhagsgården, Herrhagen
- Örjesbogården, Grycksbo
- Skoghem, Grycksbo
- Bjursåsgården, Bjursås

Temabo bedriver två vård- och omsorgsboenden i Falun

- Daljunkaregården, Centrum
- Norshöjden, Norslund

våra besökare kommer att få mycket lättare att hitta parkeringsplatser, berättar Barbro Norman.

Tekniska och hållbara lösningar

Det nya boendet i Hälsinggården ingår i EU-projektet Innobuild som handlar om att förbättra upphandlingsprocesser och att hitta ekonomiska, innovativa, högteknologiska och hållbara bygglösningar.

– Fokus har handlat om att använda ny, modern teknik som ska underlätta arbetet för personalen samtidigt som det också ska möta behoven hos dem som ska bo här i framtiden, säger Olle Wiking, teknisk chef på Falu kommuns serviceförvaltning.

Personalen på det nya boendet deltagit under hela planeringsprocessen och fått berätta vad som är viktigt för att deras vardag ska fungera.

– Vi på serviceförvaltningen samt de arkitekter och projektörer som vi anlitat har haft mer än siffror att förhålla oss till när vi planerat och upphandlat, säger han.

Smarta och hemtrevliga lösningar

Om tjugo år kommer ungefär tjugo procent

Start för kontaktcenter nästa år

Snabbare svar och bättre service för kommuninvånarna. Det är vad Falu kommuns kontaktcenter ska åstadkomma. Under 2016 börjar uppbyggnaden. – Kontaktvägarna behöver fungera på ett annat sätt än de gör i dag, säger Kristina Harsbo, projektledare för kontaktcenter.

■ **SERVICE/** Drygt hälften av alla försök att komma i kontakt med tjänstemän inom Falu kommun via telefon och genom andra kanaler lyckas inte i dag. – Nu ska vi förändra sättet vi arbetar på och flytta fokus från verksamheten till kunden, säger Kristina Harsbo.

För Falubornas del innebär kontaktcenter att det blir enklare att komma i kontakt med kommunen, att de får bättre service och direkt svar på sina frågor. Du vänder dig alltid till samma ställe och behöver inte hålla reda på telefontider eller vem i organisationen som gör vad.

Foto: Camilla Sandy

I dag finns det många sätt att kommunicera på – kontaktcenter ska hantera dem alla. I mitten, Kristina Harsbo, projektledare, tillsammans med delprojektledarna Per-Johan, PJ, Alzén och Emma Norman.

Mer nytta för kunden

Alla olika sätt att kommunicera med kommunen, via sociala medier, e-tjänster, mejl och genom personlig kontakt, kommer att gå via kontaktcenter.

Först ut bland förvaltningarna att ingå i kontaktcenter är miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningen. Tanken är att vara igång under som-

maren 2016 och utgångspunkten blir receptionen i Egnellska huset.

Just nu jobbar projektgruppen med rekryteringen av en chef för kontaktcenter och har också börjat utreda vilken lokal som ska användas längre fram.

Planen är att kontaktcenter ska omfatta alla kommunens förvaltningar år 2020.

endet

av Europas befolkning att vara över 80 år. Därför måste fler boenden byggas som är anpassade till framtidens högre behov av vård och omsorg, samtidigt som det blir allt svårare att rekrytera personal. ■

/Några nya, smarta lösningar

- Rullband som förflyttar saker mellan våningsplanen och som ersätter traditionella förråd.
- Ljusstyrning som reglerar ljusstyrka och färg efter årstid och tid på dygnet ska ge de boende bättre dygnsrytm.
- Elektroniska id-lås som bland annat ska hindra dementa att gå in i fel lägenhet.
- Grafisk larmpositionering – ger personalen snabb överblick över var den som larmat befinner sig.
- Planlösning som ger personal och boende överblick och nära till allt. Inga långa korridorer.

Elcykel bra alternativ till bil

Foto: Peter Dahlqvist

I höst har tio testresenärer provat att pendla med elcykel under sju veckor. Nu har deras erfarenheter och intryck summerats. – De är lyriska och flera av dem funderar nu på att köpa en egen elcykel, säger projektledaren Malin Jonsson, Falu kommun.

■ **MILJÖ/** Deltagarna har pendlat sträckan Grycksbo-Falun ungefär tre gånger i veckan. Totalt har de tio deltagarna cyklat nära 4 500 km.

Bakom projektet står Falu kommun och Falu Energi & Vatten.

– Efter testperioden ser deltagarna elcykeln som ett mycket bra alternativ till att åka bil, säger Malin Jonsson.

Vacker cykelväg

En av testresenärerna är Siv Ahlström som bor i Falun och jobbar på förskolan Stallgården i Grycksbo. Under en av testveckorna var hon även Falu kommuns officiella Instagrammare och kunde då dela med sig av många vackra vyer från cykelvägen.

– Jag cyklar sträckan Falun-Grycksbo på cirka 45 minuter och det har gått jättebra. Jag har hittat många nya, trevliga cykelvägar, berättar hon.

Bekvämt och enkelt

Nu övergår projektets elcyklar till verksamheter inom kommunen och Falu Energi & Vatten. Inom kommunen kommer de att kunna användas av hemtjänsten och på arbetsplatser där man skaffar en cykelpool.

– Vi kommer att använda elcyklar för att minska bilberoendet. Tanken är att man ska få upp ögonen för att elcyklandet är ett både bekvämt och enkelt alternativ, säger Ola Bergeå, energistrateg på miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningen, Falu kommun.

Hemtjänsten är först ut att få testa projektets elcyklar.

– Det ska bli spännande att prova, framförallt uppför Svärdsjöbacken. Man kanske blir fast, säger Maja Fogel som jobbar inom hemtjänsten i Falu kommun.

NÄR FLYKT ÄR DEN ENDA UTVÄGEN

■ **Att försöka förstå** vad miljoner flyktingar just nu går igenom är nästintill omöjligt. I alla fall för oss som aldrig upplevt ett krig,. Vi som sover i varma sängar, har mat på bordet och aldrig någonsin behövt fly för våra liv.

På de närmaste sidorna kan du läsa

om flyktingsituationen i världen, vad Falu kommun gör och hur du kan vara med och hjälpa.

Du möter också **Hassan** och **Reza** från Afghanistan som vet hur det är att fly. Nu håller de på att bygga upp sina nya liv här i Falun efter att ha lämnat allt bakom sig.

Flyktingsituationen

– SÅ JOBBAR FALU KOMMUN

Över 60 miljoner människor i världen lever i dag på flykt. En siffra som inte skådats sedan andra världskriget. I nuläget är majoriteten av svenskarna positiva till invandring och många Falubor engagerar sig och vill veta vad de kan hjälpa till med när flyktingarna kommer till kommunen.

TEXT: Camilla Sandy. FOTO: Håkan Edvardsson

■ **TEMA: PÅ FLYKT/** I början av november hade Falu kommun tagit emot 208 personer med uppehållstillstånd och 122 asylsökande ensamkommande barn. Detta kan jämföras med siffrorna från 2014 med 170 personer med uppehållstillstånd och 22 ensamkommande barn. Ökningen och trycket på kommuner i landet tilltar hela tiden.

– De senaste veckorna har det kommit upp till tio ensamkommande ungdomar i veckan och vi gör vad vi kan för att hitta bra, tillfälliga boenden till dem, säger Laila Edholm, mångfaldskommunikatör.

Det finns planer på ytterligare boenden för ensamkommande i kommunal regi, men dessa kan öppna tidigast våren 2016.

– Vi är i stort behov av boenden till både ensamkommande och familjer och jag hoppas att många är beredda att hjälpa till, säger Laila Edholm.

Mottagna med öppna armar

I november öppnade tre så kallade evakueringsboenden med totalt 130 platser i Falun. Ett i Hälsinggården och två i Svärdsjö.

Tanken är att flyktingarna ska vara på plats i högst sju dagar för att sedan flytta till ett mer permanent boende men det kan bli längre då Migrationsverket för tillfället har svårt att få fram boende. I Hälsinggården bor i skrivandets stund ett 40-tal personer. Både barnfamiljer, tonåringar och unga par.

– Efter omständigheterna mår alla bra.

De har bokstavligen gått genom eld och vatten för att komma hit, säger Sonja Johansson, verksamhetschef på boendet i Hälsinggården.

– När det väl kom på plats och blev mottagna med öppna armar, fick varm kvällsmat och mötte mig som kan prata arabiska med dem kände de sig trygga på en gång. De somnade ovaggade första kvällen.

Första dagen bjöd på frukost och information. Volontärer fanns på plats dygnet runt vilket betydde mycket.

– Efter några dagar när de slappnat av och chocken släppt kom det fram lite olika krämpor som feber och hosta och vi fick ta några vändor till sjukhuset men det viktiga är att de känner sig trygga, säger Sonja.

Sonja Johansson arbetar som verksamhetschef på evakueringsboendet för flyktingar i Hälsinggården. "Vi har en fin stämning här" säger hon.

Engagerade Falubor

Grannar i Hälsinggården, skolan, flera affärer i närområdet och entusiastiska Falubor har engagerat sig mycket i flyktingarnas situation. Leksaker, ritpapper, pennor, spel och cyklar har skänkts. Frivilliga finns på plats och Sonja beskriver stämningen som fin. Dagarna ägnas åt att lära sig svenska, både med volontärerna och via en app då det inte finns någon svenskundervisning i nuläget. Det tre cyklarna som man fått till skänks används flitigt och några tar bussen in till Faluns centrum.

– Jag är så stolt över Falubornas engagemang och välkomnande. Emellanåt skrattas det som bara den. En morgon när jag kom sa en av killarna "Tjena, hur är'e" med exakt svensk betoning. De lär sig fort, säger Sonja och skrattar.

Max sju dagar i ett evakueringsboende är det sagt. Men det kan bli längre. I nuläget vet ingen hur länge.

– Det är svårt att planera matinköp och aktiviteter när vi inte vet om halva gänget

→ flyttar nästa dag. Samtidigt utnyttjar vi tiden vi har här och gör det bästa av den.

Några av flyktingarna vet redan nu att de vill stanna i Falun.

– Överlag är många högutbildade och vi har en läkare här från Irak som en granne till mig från Australien, som nu jobbar som engelsk- och svensklärare, börjat lära lite svenska och de har blivit goda vänner. Nu vill han stanna i Falun, liksom flera av de andra men det är svårt när vi inte har något asylboende, säger Sonja.

Vill ta ansvar

När det gäller asylboenden är det Migrationsverket som upphandlar boenden hos privata aktörer. Det kan innebära att kommunen får information först när upphandlingen är klar. Den tidigare överenskommelsen Falun har med länsstyrelsen att ta emot totalt 152 flyktingar per år har alltså redan överskridits med råge och problemet nu är just boenden.

– Vi vill ta vårt ansvar och hjälpa till men bostadsproblematiken är stor. Samarbetet med Kopparstaden är bra och nu har vi även kontakt med privatpersoner som visat sig beredda att hyra ut boenden i sina hus. Jag hoppas också att andra aktörer kommer att starta upp boenden för asylsökande där vi i kommunen självklart ska vara med och stötta. I nuläget gör vi det vi kan med evakueringsboenden och tar emot ensamkommande flyktingbarn, säger kommunalråd Susanne Norberg. ■

/Så kan du bidra i den pågående flyktingsituationen:

■ Bli volontär

Civilförsvarsförbundet söker fler volontärer till Frivilliga resursgruppen, FRG, i Falun som arbetar i evakueringsboendena. Det finns inga särskilda krav för att ingå i FRG men du bör vara över 18 år och ha ett intresse för att göra samhällsinsatser. Är du intresserad börjar du med att gå en fyra timmar lång grundutbildning med fokus på människors säkerhet och trygghet. Du binder inte upp dig till något utan kan välja att hjälpa till temporärt. Läs mer på civilförsvarsförbundet i Faluns hemsida: www.civil.se/dalarna/falun

■ Skänk kläder och saker ...

... men kom inte direkt till evakueringsboendena. Lämna istället kläder, skor och leksaker till de hjälporganisationer som redan finns i Falun, Ta tillvara och PMUs Second Hand-butik på Ingarvet. Det kan hända att behoven ändras, i så fall lägger vi ut efterlysningar på falun.se och i sociala medier, håll utkik på Falu kommuns Facebook och Twitter.

■ Familjehem till ensamkommande flyktingungdomar

Behovet av familjehem till ensamkommande flyktingungdomar som kommer till Falun är stort. Oftast handlar det om 12–15-åringar. Anmäl ditt intresse på www.falun.se » Stöd & omsorg » Familj, barn och ungdom.

■ Bli god man

Barn och ungdomar som kommer till Sverige utan vårdnadshavare har rätt att få en god man som tar tillvara på barnets intressen under bland annat asylprocessen. Som god man har du löpande kontakt med barnet och den familj där barnet bor och representerar barnet vid kontakt med olika myndigheter. Anmäl ditt intresse på www.falun.se » Stöd & omsorg » God man, förvaltare.

■ Öppna ditt hem

Projektet Öppna ditt hem söker dig som har stor bostad, och som kan tänka dig att hyra ut hela eller delar av den till flyktingar. Läs mer på www.falun.se/flykting

■ Bli flyktingguide

Flyktingguideverksamheten är ett sätt för nyanlända och Falubor att mötas, lära känna varandra och utbyta erfarenheter. Verksamheten samordnas i Falun via Lugnetkyrkan, i andra kommuner i Dalarna via Svenska kyrkan. Oberoende av vilken tro du har eller inte har så fungerar kyrkorna i det här fallet bara som förmedlare. Deras roll är stöd, utbildning och matchning. Läs mer på www.falun.se/flykting

■ Hjälp flyktingar att hitta sina anhöriga

Vill du hjälpa flyktingar att hitta sina anhöriga, kontakta Röda Korset i Falun, gunnar.helgessonmfs@folkbildning.net, eller gå in på Röda Korsets i Faluns hemsida: kommun.redcross.se/falun

Fint mottagande i Svärdsjö

I mitten av november öppnade Falu kommun två evakueringsboenden i Svärdsjö: ett i **Källängesskolan** och ett i **Hedstugan**.

■ **TEMA: PÅ FLYKT/** – Flyktingarna har fått ett jättefint mottagande av Svärdsjöborna, berättar Ulrika Forsmark som ansvarar för Hedstugan.

När kommunen bjöd in till öppet hus på boendena en eftermiddag i slutet av november passade många Svärdsjöbor på att hälsa på.

I Källängesskolan bor det främst familjer, medan det i Hedstugan främst bor unga män.

– Det blev en lyckad stund med mycket skratt och ett varmt välkomnande från byborna. Flera personer hade

med sig ”flyttgröt”, glögg, pepparkakor, skorpor och honung.

Killarna berättade om sin flykt och visade bilder från sitt hemland. De är väldigt tacksamma för den andra chans

de nu har fått i livet och de är ivriga att komma in i samhället, säger Ulrika.

Sånglekar och nybakat bröd

Laila Edholm, Falu kommuns mång-

faldskommunikatör, deltog på öppet hus i Källängesskolan. Också där var stämningen god och ljudnivån hög.

– Många Svärdsjöbor ville passa på att säga hej och välkommen. Jag själv lekte sånglekar med några av barnen. Strax innan jag åkte dök det upp en mamma med barn och två korgar med nybakat bröd. Det blev en fin eftermiddag.

Flytt från Svärdsjö

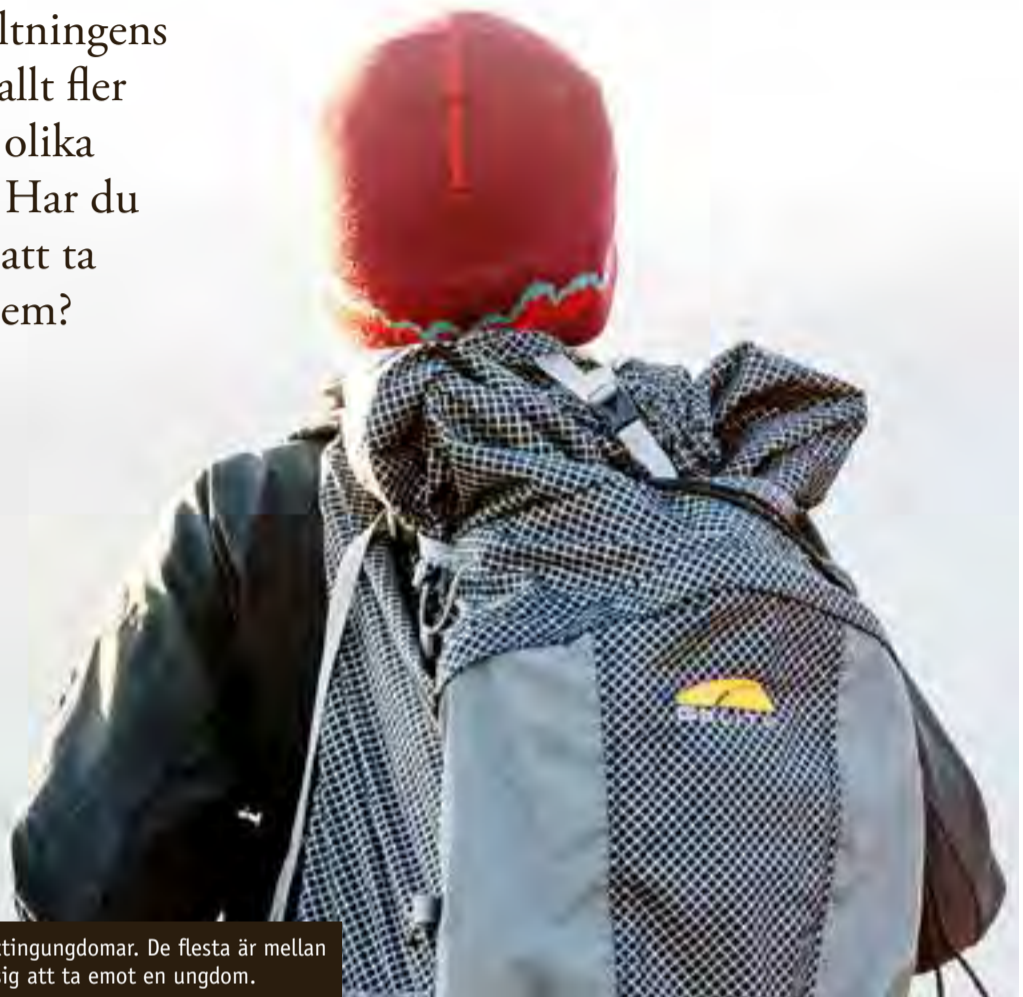
I mitten av december behöver kommunen stänga de två evakueringsboendena i Svärdsjö. Orsaken är att lokalerna inte är anpassade för permanent boende.

I skrivande stund är det osäkert vart flyktingarna ska flytta.

– Det måste Migrationsverket avgöra, inte kommunen. Vi har meddelat Migrationsverket att vi kan ta emot de barnfamiljer som idag bor i Källängesskolan i boendet på gamla Hälsinggårdsskolan, men i dagsläget har vi inget besked, berättar Maria Jonsson, chef för arbetsmarknads-, integrations och kompetensförvaltningen, Falu kommun. ■

Behovet av **familjehem** är stort, inte minst på grund av den aktuella flyktingsituationen. Socialförvaltningens personal är dock glada över att allt fler hör av sig och vill ställa upp på olika sätt. Men det behövs ännu fler. Har du tid, engagemang och utrymme att ta emot en ytterligare familjemedlem?

TEXT: Agneta Barle

Hittills i år har Falu kommun tagit emot 122 ensamkommande flyktingungdomar. De flesta är mellan 12–15 år och nu söker kommunen fler familjehem som kan tänka sig att ta emot en ungdom.

Fler familjehem behövs

■ **TEMA: PÅ FLYKT/** Varje vecka kommer det ett tiotal ensamkommande flyktingbarn till Falun. De flesta är pojkar mellan 14–17 år. Man räknar med en fortsatt ökning. Alla ensamkommande barn som är under 15 år behöver komma till ett familjehem. Och eftersom platserna i kommunens boenden (Kombo) är begränsade kan vissa ungdomar upp till 18 år också behöva ett familjehem.

Det krävs inga särskilda förkunskaper för att vara ett familjehem. Det spelar ingen roll om du bor i stan eller på landet, i hus eller lägenhet, är gift/sambo eller ensamstående, med eller utan barn – det viktiga är att du är intresserad, har tid och att du kan ge barnet en lugn och stabil tillvaro och ett tryggt hem.

– Vi gör en bedömning i varje enskilt fall och utreder varje familjehem, tar registerutdrag och referenser, säger familjehemssekreterare Helena Dahlström på socialförvaltningen.

Barnet på heltid

Som familjehemsförälder är du aldrig ledig, uppdraget pågår dygnets alla timmar, precis

Foto: Agneta Barle

Helena Dahlström, familjehemssekreterare på socialförvaltningen.

som för alla andra föräldrar. Det är viktigt att finnas där som stöd och hjälp utifrån barnets behov. Med kärlek, närhet och omtanke kommer man långt och man får oftast väldigt mycket tillbaka. Vissa barn behöver bo i sitt familjehem tills de blir vuxna innan de flyttar till eget boende, andra bor i familjehemmet under en kortare period.

Familjehemmet har tillgång till en familjehemssekreterare från kommunen som kan ge stöd och vägledning när så behövs. Barnet/

“Vi är i stort behov av allmänhetens insatser och är väldigt tacksamma ...”

Helena Dahlström

ungdomen har en socialsekreterare som ansvarar för placeringen.

– Det är också bra om flera familjehemsföräldrar kan träffas på egen hand och dela erfarenheter med varandra, säger Helena Dahlström. Man har alltid nytta av att träffa andra i samma situation.

Stort intresse från allmänheten

I takt med att antalet ensamkommande barn och unga har ökat, har glädjande nog även intresset och engagemanget bland Faluborna ökat betydligt. Detta är något som Helena Dahlström och hennes kollegor är glada över:

– Många kontaktar oss och säger att de vill hjälpa till på olika sätt. Vi är i stort behov av allmänhetens insatser och är väldigt tacksamma när människor vill ställa upp. Det behövs fler familjehem. ■

Vill du bli familjehem?

Lämna en intresseanmälan på falun.se

Du kan också ringa kommunens växel 023-830 00 och bli kopplad till resursgruppen. Då får du prata med en familjehemssekreterare.

”Vill man så kan man” är **Hassan Moradis** valspråk. Han har flera bevis på det. Han har snabbt lärt sig svenska, tagit körkort, bor i egen lägenhet, har fått hit sin lillebror och tänker sig en framtid som elektriker i Sverige.

TEXT OCH FOTO: Agneta Barle

Thaiboxningen öppnade dörren till gemenskap

■ **TEMA: PÅ FLYKT/** Hassan Moradi var 17 år när han kom till Sverige 2010 efter en lång och dramatisk resa. Han kommer från provinsen Helmand i södra Afghanistan. Familjen tillhörde Hazar-minoriteten av befolkningen och talade dariska. På grund av sitt ursprung tvingades Hassan sluta skolan efter tre år.

Omöjlig situation

Han fortsatte att läsa hemma på egen hand, men livet i Afghanistan blev allt mer ohållbart. Familjen förföljdes på grund av sitt ursprung och till slut tvingades Hassan och brodern fly till Iran där de hade en morbror. – Vi hade inga identitetshandlingar och vågade inte gå ut. Efter en tid sa min morbror att han tänkte skicka mig till Europa, en människosmugglare skulle hjälpa mig att fly. Men lillebror var för ung att följa med, det gjorde så ont att lämna honom kvar.

Rakt in i skolan

Efter en lång och farofylld färd hamnade han till slut i Malmö. Efter tre månader på ett transitboende i Ystad fick han veta att han skulle till Dalarna.

– Jag ville inte alls flytta hit utan stanna i Skåne, men idag är jag tacksam att det blev så. Jag kom till Kombo, lärde mig svenska på fyra månader och gick på IV-programmet. Engelskan var svårast, att lära sig två språk nästan samtidigt var tufft. Men mitt mål var att komma in på Elteknikprogrammet och där går jag sista året nu.

Träningen viktig

En annan väg in i det svenska samhället var att börja träna thaiboxning. Han är med i en klubb på Kampsportens hus i Borlänge och har fått många vänner den vägen.

– Hitta en aktivitet som du gillar, det är det bästa råd jag kan ge. Då kommer du in i ett sammanhang, du lär känna andra och

Hassan Moradi bor och pluggar i Falun och tränar thaiboxning i Borlänge.

måste prata svenska. Thaiboxningen gör att jag mår bra både fysiskt och psykiskt.

Återförening

I augusti kom äntligen hans lillebror, 17 år, på samma vägar som Hassan.

– Jag ville att han skulle slippa den hemska resan, men det blev så ändå. Det var svårt för oss båda, jag sov nästan inte alls under de där två månaderna. Det kunde gå veckor utan att han hörde av sig, men en dag kunde jag äntligen möta honom i Borlänge. Nu går han på Lugnetgymnasiet och lär sig svenska. Jag är ansvarig för honom men han har också en god man.

Hassan känner sig hemma i Falun. Sommaren 2014 for han till Iran och tänkte stanna hela sommarlovet.

– Allt var annorlunda! Livet där är så tufft. Efter tre veckor var jag tillbaka i Sverige. Även om det var med blandade känslor jag lämnade släkten, insåg jag hur bra vi har det i Sverige. Jag är så tacksam över mitt nya liv och de möjligheter som finns.

När han inte pluggar eller tränar jobbar Hassan som timvikarie på Kombo.

– Jag stöttar ungdomar, berättar min historia och hjälper dem så gott jag kan. Det är mitt sätt att betala tillbaka. I vinter tänker jag skaffa längdskidor och locka med mig brorsan. Han har aldrig stått på ett par skidor. ■

Reza Hosyni kom till Sverige 2011. Hans dröm är att starta eget som rörmokare.

FLYDDE FRÅN DISKRIMINERING OCH TVÅNGSÄKTENSKAP

Här i Falun har vi en framtid

Reza och **Niousha** rymde från diskriminering och tvångsäktenskap i Iran. Nästan ett år senare landade de förälskade tonåringarna på Kombo i Falun. Idag har Reza fast jobb på Willys. Niousha läser sista året på gymnasiet. – Här i Falun har vi allt vi behöver, här har vi en framtid.

TEXT OCH FOTO: Ewa Brobäck

■ **TEMA: PÅ FLYKT/** Reza Hosyni steg av tåget i Stockholm den 28 augusti 2011. Med på resan var också hans ett år yngre kusin, som idag är hans fru. Sju kronor hade de kvar av reskassan som Reza hade tjänat ihop som rörmokare samt Nioushas smycken.

– Vi lyckades rymma samma kväll som Niousha hade blivit bortgift mot sin vilja, berättar Reza som nyss har fyllt tjugotre år.

Försökte fly flera gånger

Reza är född i Iran av afghanska föräldrar och har vuxit upp i huvudstaden Teheran, men trots det saknade han uppehållstillstånd och grundläggande rättigheter. Som afghan var han illa sedd i landet och han diskriminerades på olika sätt.

– Jag gick i skolan på förmiddagarna och arbetade som rörmokarlärling på eftermiddagarna, förklarar Reza som själv har betalat för sin skolgång sedan han var tretton år.

Resa och Nioushas unga kärlek stötte

på hårt motstånd. Familjen ville att Niousha skulle gifta sig rikt, eftersom familjen var fattig.

– Visst är det bra att föräldrar tänker på sina barns framtid, men pengar är inte allt, säger Reza bestämt.

Många, många gånger försökte det unga paret rymma och till sist lyckades de ta sig till Grekland där de stannade i åtta månader innan resan fortsatte norrut genom Europa.

Fast jobb på Willys

Till att börja med bodde de på Kombo i Falun.

– Personalen var jättebra och de hjälpte oss mycket i början, när vi nästan inte förstod någonting. Jag har också fått mycket stöd av min gode man Anna, som jag fortfarande har jättefin kontakt med, säger Reza med värme i rösten.

Att snabbt lära sig språket och att kunna försörja sig är och har varit viktigt.

“Jag gick i skolan på förmiddagarna och arbetade som rörmokarlärling på eftermiddagarna”

– Jag har kämpat jättemycket för att hitta ett jobb. Jag frågade runt på äldreboenden och caféer innan jag slutligen fick napp på Willys. Efter nio månader fick jag fast anställning.

Reza konstaterar att livet är svårt, men att det är viktigt att ha en plan.

– På jobbet har jag jättemycket energi och alla säger att jag är så glad. Det är viktigt att vara glad så att man kan ge energi till andra.

Vill starta eget företag

Svenskan är ett svårt språk, tycker Reza som inte känner sig nöjd trots att han talar mycket bra och bara söker efter orden några få gånger under intervjun. Att komma svenskarna inpå livet är inte särskilt enkelt, men jobbkompisarna har han lärt känna och fått fin kontakt med. Främlingsfientlighet möter han inte särskilt ofta, i alla fall inte öga mot öga.

– Överallt i hela världen finns det dåliga människor men de flesta är faktiskt snälla.

Både Reza och hans fru – ”tjejen” som han kallar henne – vill studera för att få en bra framtid. När Niousha är färdig med sin utbildning vill Reza också utbilda sig och starta ett eget företag inom VVS.

– Jag tyckte mycket om att arbeta som rörmokare i Iran och jag skulle också vilja göra det här i Sverige. ■

Från sopor till återvinning

Utanför de flesta hus i Falu kommun står två sopkärl, ett svart och ett brunt. Varannan vecka kommer en sopbil och tömmer kärlen.

Men sedan då, vad händer med alltsammans?

– Man skulle kunna tro att vi blandar avfallet, men det gör vi inte. I sopbilen finns två fack, ett för brännbart och ett för kompost, förklarar **Hanna Bergman**, återvinningschef på det kommunala bolaget Falu Energi & Vatten.

TEXT OCH FOTO: Kerstin Lundin

■ **SÅ FUNKAR DET/** När sopbilen är full lastas avfallet om. Det sker på Falu återvinning på Ingarvet. De brännbara sopsorna går till värmeverket Bäckelund i Borlänge där de eldas och omvandlas till fjärrvärme. Kompostpåsarna går till Fågelmåra i Borlänge där de tas omhand och så småningom blir till fin matjord.

– Att elda sopor kräver avancerad reningsutrustning och därför är det mest ekonomiskt att köpa tjänsten. När det gäller kompostanläggningen i Fågelmåra ägs den gemensamt av Falun och Borlänge, berättar Hanna.

Sortera rätt är lätt

Vi som bor i Falu kommun genererar i genomsnitt 460 kg avfall var på ett år. Ibland gör Falu

Energi & Vatten stickprovskontroller på avfallet. Kontrollerna visar att hushållen är relativt bra på att sortera, men att vi kan bli ännu bättre.

– Mest allvarligt är att vi hittar en del farligt avfall i sopkärlen, till exempel leksaker med småbatterier. Även om det handlar om små mängder är det miljöfarliga ämnen som kan göra stor skada.

Hanna Bergman, återvinningschef, Falu Energi & Vatten.

Vanligt är också att gammal mat hamnar i komposten tillsammans med plastförpackningen den ligger i.

– Rätt sorterat avfall gör att vi får en mer kostnadseffektiv avfallshantering. Man kan säga att allt som sorteras fel orsakar kostnader för oss. I slutändan är det kostnader som hamnar på Falubornas faktura.

”...många blir överraskade att se hur välplanerad hanteringen är med transporter av de olika materialen”

Hanna Bergman

Skickas vidare för återvinning

Allt material som lämnas på återvinningscentralen läggs i sorterade högar för vidare transport till företag som är experter på just deras område. Metall levereras till exempel till Stena Metall i Borlänge som i sin tur transporterar det vidare till en fragmenteringsanläggning i Hallstahammar.

– Där sorteras metallen ut i minsta detalj för att kunna bli ny metall. På så sätt slipper vi gräva efter nya metaller i jorden, berättar Hanna.

Liknande hantering finns för alla typer av material, till exempel plast, glas, papper och mycket annat. Farligt avfall går till speciella anläggningar för behandling och hantering på ett miljösäkert sätt.

– Vi har ofta studiebesök och många blir överraskade att se hur välplanerad hanteringen är med transporter av de olika materialen.

Panta mera

Ett sätt att minska hushållsavfallet därhemma är att vara noga med att lämna

/Sant och falskt om återvinning i Falu kommun

“Falu kommun har ansvar för hur det ser ut på återvinningsstationerna.”

FALSKT. Ansvaret ligger på Förpacknings- och tidningsinsamlingen, FTI. Är din återvinningsstation skräpig när du besöker den, kontakta FTI på tfn 0200-88 03 11.

“Även om jag sorterar hemma hamnar alla sopor på samma ställe.”

FALSKT. Sopbilarna har två separata fack, ett för brännbart och ett för kompost. De två avfallssorterna är hela tiden skilda åt.

“Brännbara sopor används för att göra fjärrvärme.”

SANT. Men inte i Falun. Här gör vi fjärrvärme av flis, skogsråvara och returträ. Faluns brännbara sopor skickas istället till Borlänge där de eldas och blir till fjärrvärme för Borlängeborna.

“Jag kan lägga konservburkar i brännbart – allt brinner vid tillräckligt hög temperatur.”

FALSKT. Metall ska lämnas till återvinningsstationen. Om metall läggs i brännbart orsakar den föroreningar och slag som måste deponeras.

/Så kan du minska avfallet

- Tänk efter innan du köper något!
- **Kläder, möbler, prylar:** Behöver du köpa nytt eller kan du köpa begagnat? Hur länge tänker du använda den nya tröjan? Hur länge kommer du att gilla den?
- **Mat:** Hinner du äta upp all mat du köper innan bäst före-datum? Kommer storpacken att gå åt eller hamnar hälften i soporna?
- **Presentor:** Kan du tänka dig att köpa en upplevelse istället för en sak, kanske en middag eller ett biobesök?

Fler tips finns på www.fev.se

papper, förpackningar, tidningar, plastförpackningar och glas till närmaste återvinningsstation. I Falu kommun finns 40 återvinningsstationer.

Förpackningsproducenterna har ansvar för att återvinna sina förpackningar och kostnaden för återvinningen är inbakad i priset du betalar för produkten.

Att lägga förpackningarna i brännbart är en dålig idé, både för miljön och för den egna plånboken.

– Du får helt enkelt betala dubbelt i och med att du redan betalat för återvinningen. Istället får du mer hushålls-sopor och kanske till och med behöver tömma kärlet oftare. Genom att lämna till återvinning kan du bidra till att resursåtgången blir mindre när nya produkter tillverkas.

Men när alla tar bilen för att lämna tidningar, plast och glas till återvinning, vad betyder det för miljön?

– Ta med återvinningen när du ändå åker till affären. Då blir det inga extra-resor, konstaterar Hanna.

Göran Sundström hjälper Faluborna sortera rätt på Falu återvinningscentral. – De flesta är rätt bra på det, säger han.

Trevligt på återvinningscentralen

I Falu kommun finns det tre återvinningscentraler för grovsopor. Den största är Falu återvinningscentral som ligger på Ingarvet. Övriga två finns i Bjursås och Svärdsjö.

På återvinningscentralerna kan du bland annat lämna byggavfall, elapparater, metallskrot och wellpapp.

– Majoriteten är jättebra på att lägga sitt avfall rätt och verksamheten fungerar bra. Något som många funderar på är varför man inte får plocka med sig sänt som andra slängt. Hanna förklarar:

– Alla som kommer till återvinningsstationerna är våra kunder. Om en kund väljer att slänga en stol är det hans eller hennes beslut, vårt jobb är att ta hand om avfallet. Därför får man inte ta saker med sig.

På återvinningscentralerna finns också möjlighet att lämna exempelvis möbler och vitvaror till Ta Till Vara, kommunens egen secondhandbutik.

– Vi vill självklart uppmuntra våra kunder att hellre återvinna än att slänga. ■

Nu är det den här vyn som möter besökare när de kommer till Falun via tåg.

Det händer i Södra centrum

Att vårt nya resecentrum engagerar märks bland annat i sociala medier och på insändarsidorna i våra lokaltidningar.

TEXT: Peter Dahlkvist. FOTO: Ulf Palm

■ **RESECENTRUM/** Några menar att trafiklösningen inte blivit som de förväntat sig. Andra tycker att bussterminalen och de nya ytorna känns fräscha och uppskattar förbättringarna för kollektivtrafiken.

Här är svar på några av de mest återkommande frågorna.

■ **Varför är inte Korsnäs vägen fyrfilig och kommer den nu att byggas om?**

Frågan har diskuterats i medierna, men i nuläget finns inga beslut på att Korsnäs vägen ska byggas om. Skulle politikerna ta ett sådant beslut så behöver detaljplanen också ändras så

att den stämmer med kommunens övergripande planer och mål. Som det ser ut nu är det dubbla körfält åt båda håll men inte överallt. Antalet körfält har anpassas till tillgängligt utrymme och beräknade trafikmängder.

■ **Vad händer med Vasaparken?**

Politiken har gett ett uppdrag att ändra detaljplanen för Vasaparken så att det blir möjligt att bygga bostäder i området. Just nu pågår en programutredning för att se exakt vilken del som är lämplig för bostäder och vilken del som ska vara park. Efter att politiken tagit ställning till resultatet av utredningen kommer ett förslag till detaljplan att tas fram och även ett

förslag till utformning av parkdelen som Faluborna kommer att få lämna synpunkter på. Parkdelen kommer att göras i ordning med början 2016 medan bostäder kommer att kunna byggas tidigast under 2017.

■ **Varför har gång- och cykeltunnlarna under Korsnäs vägen tagits bort?**

Valet mellan planskilda korsningar och korsningar i samma plan har diskuterats under projektets gång. Båda lösningarna har sina för- och nackdelar. Planskildheter ger en högre trafiksäkerhet än korsningar i samma plan. Nackdelen med att leda ner oskyddade trafikanter under jord är den otruggighet som då skapas med rädsla för överfall mm. Många människor väljer då att gena över vägen i stället för att ta vägen via gångtunneln. Här har en avvägning gjorts vilket lett till en prioritering av trygghet och överblick, det vill säga

korsning i samma plan. Detta ställer särskilda krav på att trafikmiljön i övrigt utformas så att alla trafikanter förstår att man måste ta hänsyn till varandra.

■ **Kommer det att bli en vänthall vid Knutpunkten?**

Ja, en vänthall ska byggas i hörnet Holmgatan/Knutpunkten, i Systembolagets gamla inlastning. Förhoppningen är att börja bygga under år 2016.

■ **Vad händer med Kvarteret Rödbro?**

Området mellan Knutpunkten och Korsnäs vägen, Kvarteret Rödbro, planerar Falu kommun att sälja. Tanken är att det ska bli en byggnad på platsen som ska innefatta både bostäder, butiker och parkeringsgarage. Det finns intressenter för marken, men ännu är inget klart. ■

En godare, gladare och mer sparsam jul

Även i år väntas julhandeln slå rekord, vi konsumerar som aldrig förr. Samtidigt betyder julen för många både stress och oro för stora utgifter. Här ger Falu kommuns budget- och skuldrådgivare, Peter Kindström, flera smarta spartips inför den stundade julhelgen.

TEXT: Camilla Sandy

■ **EKONOMI/** – Mycket handlar om planering. Ta 30 minuter där ni vuxna i familjen sätter er och gör en budget. Då ser ni direkt hur mycket pengar ni har att spendera på julklappar och mat, säger Peter Kindström.

I fjol julhandlade svenska folket för knappt 70 miljarder, en ökning från året innan på cirka fem procent. Och även i år väntas alltså siffrorna stiga. Men hur gör man för att inte behöva leva på nudlar och kranvatten dagarna innan januarilönen ramlar in på lönekontot? För julen är väl ändå en tid för att unna både sig och familjen?

– Absolut, det ska man göra, men man måste ändå ha koll på ekonomin. Det går att dra ner, tänka smart och planera. Det absolut viktigaste är att man pratar om det i förväg, ofta kör vi bara på i gamla hjulspår och sen får vi leva knapert i januari men det måste inte bli så, säger Peter Kindström.

Syltan blir över

De flesta anser att det viktigaste med julen är att träffas och umgås och äta gott. Är du värd eller värdinna i år? Be gästerna ta med sig någon rätt och se till att det blir knytkalas. Att göra maten själv istället för att handla färdigt sparar också in många slantar samtidigt som det oftast blir godare.

– Vi slänger också mycket mat och där tycker jag att man kan se över de olika rätterna. Är det läge att dra in på syltan i år som ändå alltid blir över? Äts nötter och dadlar verkligen upp? På så sätt sparar man både

Peter Kindström jobbar som kommunens budget- och skuldrådgivare och bjuder här på flera smarta spartips för ett mer sparsamt julfirande.

/Peters spartips i juletider:

- Börja planera för julen i tid
- Gör en månadsbudget
- Se över matinköpen
- Ordna knytkalas där alla är med och bidrar till julbordet
- Minska ner på julklapparna och nyttja mellandagsrean
- Handla på second hand
- Pynta naturligt, lingonris är gratis
- Handla inte på kredit och skippa sms-lånen helt, det blir alltid dyrare i längden

Skulle du ändå hamna på efterkälken med räkningarna. Ta kontakt med kommunens budget- och skuldrådgivare i god tid. **Peter Kindström** nås på 023-831 19, telefontid tisdagar 14.00–16.00 och torsdagar 09.30–11.30.

pengar och miljö, säger Peter Kindström. Julklappar är viktigt för många. Men det går att dra ner på inköpen och nyttja till exempel mellandagsrean.

– Satsa på att ge en slant eller presentkort som sen kan användas i mellandagsrean. De klassiska julklapparna, kläder, sport och teknik reas ut bara någon dag efter julafton och i slutänden kan du kanske få dubbelt så mycket för pengarna, säger Peter Kindström.

Hitta en balans

I och med att decemberlönen kommer tidigare på kontot blir det längre än vanligt till nästa års första lön.

– Folk har en tendens att spendera lite för mycket över jul för att sen ligga back i januari när pengarna ska räcka några dagar extra. Men det är viktigt att inte ta några krediter eller sms-lån som alltid blir dyrare i längden och oftast måste betalas tillbaka snabbt, säger Peter Kindström.

Och skulle du ändå råka i knipa, sök hjälp direkt och ta kontakt med kommunens skuldrådgivare. Här får du hjälp tips och stöd att lägga upp en budget och försöka bli fri från skulder.

– Det handlar om att försöka hitta en balans i vardagsekonomin och göra en plan för att bli skuldfri. Det kan vara millimeter mellan en god ekonomi och att man plötsligt går back. Ofta orsakas det av en händelse i livet, en skilsmässa, dödsfall inom familjen, och det är vanligare än man kan tro och inget att skämmas över. Min roll är att hjälpa folk att ta tag i sin ekonomi men då måste man först och främst vilja själv, säger Peter Kindström. ■

/Min julbudget

INKOMSTER	+	
FASTA UTGIFTER		
Hyra:	-	
Hushållsel:	-	
Hemförsäkring:	-	
A-kassa/fackavgift:	-	
Telefon:	-	
Internet:	-	
TV avgift:	-	
Bilkostnad:	-	
Lån:	-	
Resekostnad:	-	
Övriga fasta utgifter:	-	
RÖRLIGA UTGIFTER		
Mat, tvätt, hygien:	-	
Övriga rörliga utgifter:	-	
KVAR TILL KLAPPAR OCH JULMAT	=	

Så här kan en enkel månadsbudget se ut, lägg upp dina inkomster och utgifter så ser du snabbt hur mycket pengar du får över.

Laga mat från grunden blir billigare, och troligtvis betydligt godare, än att köpa färdigt.

/Kalendariet

Foto: Ulf Palm

Foto: L-G Svärd

Foto: Irons

December/

13 Julmarknad och Luciafirande. Sundborn	17 Julkonsert. Kristinehallen	20 Julkonsert – Vika-Hosjö kyrkokör. Vika kyrka
13–19 Dalarnas studentradio för musikhjälpen. Stora torget, Falun	17–19 Glögg, Glitter & G.R.Y.M.T sa grisen. Dalasalen	25 Jul-rock med Merry Mates. Mimos Restaurang
13 Luciafirande. Gruvan	18–19 Dalasinfoniettan Swingin' Christmas – Ballroom Dance! Magasinet	26 Orgelkonsert. Kristine kyrka
13 Lucia i folkton. Stora Kopparbergs kyrka	19 Christmas Carols. Kristine kyrka	26 Vi sjunger julens psalmer och sånger. Aspeboda kyrka
13 Julkonsert. Aspeboda kyrka	19 Julkonsert med Glenn Miller Orchestra. Kristinehallen	26–27 X-MAS BLUES. Mimos Restaurang
13 Luciatåg och jul-allsång. Grycksbo kyrka	20 Falu Kammarkörs julkonsert. Stora Kopparbergs kyrka	27–29 Maxi Cup – Innebandy. Lugnet
16 Filmvisning. Dalarnas museum		30 Konsert med nyårsbön. Aspeboda kyrka

Lite av det som händer under 2016/

JANUARI	5 Digitalsänd opera – Manon Lescaut. Kulturhuset tio14	JULI
1 Dalasinfoniettan Nyårskonsert. Kristinehallen	9 Föreläsningsserie om familjen Larssons vänner. Carl Larssongården	6 Fordon & fika. Lugnet
2–4 Kopparcupen 2016 – handboll. Lugnet	10–12 Grottesco. Lugnet	27 Cruising. Falu stadskärna
3 Axa Ski Maraton. Lugnet	12–13 Lilla Skidspelen. Lugnet	AUGUSTI
5–31 Ruggugglan – Ur spår! Kulturhuset tio14 (fd Falu Folkets Hus)	12 Anna Ternheim. Magasinet	3 Fordon & Fika. Lugnet
6 Julkonsert. Grycksbo kyrka	19 Nyinflyttadtur	12–14 RunnDagarna sommar. På och runt sjön Runn
14–24 Vasaloppsläger med Tynell Activity. Lugnet	19 Barnens Skidspel. Lugnet	13 Stora Stöten Swimrun. Start Falu Gruva
16 Julgransplundring på Stora Torget	25–26 Clash of Nations. Lugnet	18–20 Sabaton Open Air Rockstad: Falun. Lugnet
27 Myggjagare & Näbbstövlar. Ligheds bystuga	24/3–3/4 Påsklovsaktiviteter. Falu Gruva	25 Nyinflyttadtur
29 Joacim Cans och Mörkret. Kristinehallen	APRIL	28/8–2/9 Euro Expo mässa. Lugnet
30 Titiyo. Magasinet	2 DAK-veteranmotormässa. Lugnet	SEPTEMBER
FEBRUARI	2 Digitalsänd opera – Madama Butterfly. Kulturhuset tio14	3 Granny Goes Street
2 Föreläsning om Pontus och Henrika Linderdahl. Carl Larssongården	7 Markus Krunegård. Kristinehallen	3 DAK-veteranmotormarknad. Lugnet
5–7 SM i båtskytte. Lugnet	10 Snövit – The Musical. Lugnet	10 Geologins dag. Falu Gruva
5–14 Runn Winter Week	16 Dalarnas Orkesterförening – När knoppar brister. Kristinehallen	OKTOBER
9 Nils Landgren & Tuna Brass Big Band. Lugnetkyrkan	16 Digitalsänd opera – Roberto Devereux. Kulturhuset tio14	4–8 Internationella matmarknaden. Stora Torget
12 Svenska Skidspelens Företagsstafett. Lugnet	23–24 Måndagsklubben Open Crossfit. Lugnet	27 Tjejkväll. Falu stadskärna
13–14 FIS World Cup Svenska Skidspelen. Lugnet	23–24 Hem Familj Energi mässan. Lugnet	29/10–5/11 Höstlovsaktiviteter. Falu Gruva
13 Dalarnas Orkesterförening – Valthornsklang. Kristinehallen	30 Valborgsfirande. Falu Gruva	NOVEMBER
16 Spelrum – Harpa & Klarinett. Dalarnas museum	30 Digitalsänd opera – Elektra. Kulturhuset tio14	27 Skyltsöndag. Falu stadskärna
19–21 Bomässa. Lugnet	MAJ	DECEMBER
26–28 Futsal-SM. Lugnet	13–15 Tiomila orienteringstävling. Lugnet	4 Traditionell julmarknad med kröning av Faluns Lucia. Falu Gruva
27–6 Sportlov vid Falu Gruva	20 Sånger Du Minns. Lugnetkyrkan	9 Kulturnatten
MARS	28 Slaggatans dag. Falu stadskärna	31 Nyårsandakt Kyrksalen. Falu Gruva
4–6 Falu Kuriren-spelen i friidrott. Lugnet	JUNI	
	3–5 Å-festen	
	6 Nationaldagsfirande. Falu Gruva	
	6 Fordon & fika. Lugnet	

Känner du din kommun?

Foto: Ulf Palm

Vet du på vilken plats fotografen stod när han tog den här bilden?

■ **TÄVLING/** Skicka svaret på ett vykort till: **Vårt Falun, Kommunikationskontoret, 791 83 Falun** eller mejla redaktionen@falun.se

Vi vill ha ditt svar senast **1 februari**. Tre vinnare belönas med ett presentkort på 200 kr hos Visit Södra Dalarna – vinsten kommer med posten. Rätt svar och namn på vinnarna presenteras i nästa nummer av Vårt Falun.

Vinnare

Foto: Magdalena Forsberg

Bilden i förra numrets tävling visade Snölockan i parken Kronbergs minne. Tack för alla rätta svar! Vinnare denna gång:

- Helena Löfberg
- Charlotta Gille
- Clas Danielsson

Grattis – vinsterna kommer med posten.

Gilla oss!

■ **FACEBOOK/** Visste du att Falu kommun har en officiell Facebook-sida? Det har vi haft sedan 2009. Här hittar du information och kan ställa frågor. Gå gärna in och gilla oss – [facebook.se/falukommun](https://www.facebook.com/falukommun) Flera förvaltningar, fritidsgårdar och projekt har även egna Facebook-sidor. För mer information, se [falun.se/socialamedier](https://www.falun.se/socialamedier).

Kalendariet visar ett axplock av allt som händer runt om i kommunen. Vissa evenemang ges vid flera tillfällen. Vi reserverar oss för ändringar och eventuella felskrivningar. Detaljer och tider hittar du hos Visit Södra Dalarna på Trotzgatan 10–12 eller www.visitsodradalarna.se. För biljetter till flera av evenemangen, tfn 0771-62 62 62.

Nästa nummer kommer i februari/mars 2016. Nyhetstips: redaktionen@falun.se eller tfn 023-827 22!